

M. T. R. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. ^{Ref.}
Ser. 130

Title: *Indra Tatra*
Nirupama

Lat

Incomplete

Padārtha-tattva, Nitya	Title
Rajmalkā Śrīmanī	Author
	Editor
	Year, Vol.
	Publisher
130	(Begins abruptly)

पदार्थं परम् ॥४॥ ॥ इति श्रीनारिकेलीसोमदाचार्यशिरामणि कृतं पदार्थतत्त्वविवरणम् ॥

सम
४

निवेत्तु तर्हि स्थिताननुगमादननुगमः। तातेवधितानोक्तः। तत्तत्तद्व्यवहारः विनागर्भसंयोगविशिष्टादकर्मण एवेति चेत्
 तर्हि तत्तदनुगमः। एवं सर्वसंयोगनाशे उत्तरसंयोगकाले पिकर्मसंवेकक्यामिति। अह एव राधादीनी मिदानी तनानाद
 शारथादिपदादयेषामपि विज्ञानादिपदाकेन रूपेण पदाथेपि स्थितिरित्यवहितेः पदनावनीयं मृगिणि रिक्तं पदं वि
 तेन। एवं स्वत्वमपि पदार्थोत्तरं यथेष्टविधिमयोगयोग्यत्वेन दिनिवेत्तु किं चोक्तं परस्वनाददीतेत्यादिकमिति चेत् परकीवे
 यानादोत संनवात्। गच्छानिषिद्धं तदिनिवेत्तु किं चोक्तं परस्वनाददीतेत्यादिकमिति चेत्। सुताप्रतीतो कथं न स्पष्ट
 त्रिः तस्मात्स्वत्वमतिरिक्तमेव प्रमाणं। परस्वनाददीतेत्यादिकं शास्त्रमेव तत्प्रतिपक्षे पादान पित्रादिमरणोर्जन्यते। दानादि
 विश्वनाशने कारणानामेककृत्स्नत्वात्। कार्यणो वै जात्याहा कार्यकारणत्वावनिर्वाहद्विदिक्। एवं वाकिरप्यमिदं स्थिते। ह
 एतदपि दिक्षु ज्ञेयं जातिव्यकल्पनामपेक्ष्य तत्र संबंधानामेककृत्स्नत्वेन कारणकल्पनाया एव लघुत्वेन न्याय्यत्वात्। सर्व
 धवितयनिष्ठे कृतासंगीकारे नोदनत्वादिना संकरप्रसंगः। यदि वा नयव्यतिरेकात्पाद एतदेरपि कारणत्वमिदमेतत्तत्तेषा
 मयेककृत्स्नत्वेन तदुक्तं। तथापि जातिव्यकल्पनामपेक्ष्य कृत्स्नत्वेनैव न्याय्यं सीति चेत्। यथा जातिस्वीकारे मणि त्वादिना
 संकरप्रसंगः। पदं धर्मिकोदिदं विरोधज्ञानं स वायात्मकयोग्यताज्ञानसहितं। अहं हं संशयः। समानानेकेत्यादिभ्यं
 प्रणयतो म हं रीदं समं। एकधा धर्मिकेना नो धर्मप्रकारकज्ञानं कोदिदं विरोधज्ञानं सामग्रीसमाजो धी नं रं रं रं
 शयत्वेन संशयत्वं वी लघुत्ववन्न कार्यतावच्छेदकं त एव संशयभूतज्ञानत्वरूपनिश्चयत्वमपि। नीलत्वभूतघटत्वव

जन्म दुःखं
 १५५

अं राम
 ३

तत्तत्तद्व्यवहारः

पश्यात्तु तद्वद्विद्वत्तत्तद्व्यवहारः। तिम्रं तदिति केचित्। अंत्यावयविनिरासस्त्वावयोः समानः। एतत्तत्तद्व्यवहारोत्तरं
 अनयो न्यासावमाद्ययुद्धकथं वहा रोपपत्रे। एतत्तत्तद्व्यवहारोत्तरं न सावधित्वावलेबना। मानातावात् घटात्घटः। एतदनुगत
 रो। निनोर्धोतरमिमादोतच्छब्दविशेषयोगे पंचम्यादुवा स निकी। परत्वापरत्वेन गुणोत्तरं विप्रकृतं संनिहृत्वा न्यायेष
 लक निष्ठान्याव तथा विधव्यवहारोपपत्रे। तत्राद्ये तृतीयमपेक्षेते अंत्ये परस्य राश्रमात्रमिति तद्विदेकः विशेषोपि न
 पदार्थोत्तरं मानातावात्। दिनापि अं वर्रकं परेष्वा विशेषोपात्तामिदं नित्यानामपि द्वायाणां स्वत एव व्यावर्तकत्वात्। यो मि नोति रि
 तं विशेषमी तं तद्विदेत्। त एव तर्हि शिष्यपथे पृथोक्तो किमेतेऽति रिक्तं विशेषमी तं तेन वेति। रूपादिकं चाप्यवृत्त्यपि सविषया
 वृत्तेर्वाप्यवृत्तिवृत्तिजाते रयाप्यवृत्तिवृत्तिविरोधोनिः प्रामाण्यकः। पक्षे व घटे रक्तं प्रतीति निर्प्रमावाधका लावात् उपल
 व्यत्वेन न ग्रेत स्मिन्नेतः। सामंसे मृतिरपि लोहितोयस्तु वरोनेषु वेपुच्छेन पादुरः। अवेतः। सुरविषाणा न्यां स नीलो हृत्तयत
 इति विवमपि नाति रिक्तं रूपं समानाधिकरण्यादि ज्ञातीय रूपसमुदायादेव तथा व्यवहारोपपत्रे। नीलादेनीला इति रिक्त
 रूपाजनकत्वात्। अथोपि वाप्यवृत्तिः। अन्यथा सुकुमारकठिणा न्यामारं वयविमिसुकुमाशवयवावच्छेदेन तत्तत्तद्व्यवहारो
 कठिणा न्यायुपलं त प्रसंगः। न व सुकुमारकठिणा त्वे संयोगविरोधोत्तरं तत्तत्तद्व्यवहारोत्तरं प्रसंगात् रसोपि वाप्यवृत्तिः। अन्यथा
 तिक्रमपुनः न्यामारं वयविमिति तत्तद्व्यवहारोत्तरं न व स नीलो हृत्तयत। एत
 नगो धो आरब्धातः। कर्मविवाप्यवृत्तिः। वत्तंती पुशा र्यामुपि अमलं हं से वलतीति प्रत्ययावः। शारत्वा एव परं वत्तंतिवृ

अथ वक्ष्ये चरितं नासावः उक्तं प्रत्ययविशेषात् अतएव सवराकपोश्च उच्यते निप्रतिष्ठितं सर्वे धिना लोप्यते प्रयः

स इत्यपि प्रत्ययोऽस्तीति चेत् तस्य सर्ववृत्तेरेव चलना जावौ विनिर्णीतं स्वस्माच्चुदे नो न्यप्रमानं नीलं रूपमविरोधाद्यापकमेक
 प्रेयोऽवृत्ते सजातीयविजातीयेषु जायमानं समूहालंबनरूपमिदं कृतानं एकत्वं न सा समवायः कारणकं अनुसमवायिका
 रणत्वाभावात् तावमात्रे कार्यस्यासमवायिकारणजन्यत्वे मानाभावात् इत्यनाशे सर्वत्र समवायिकारणानाशे चकार
 णानित्यसमवेत इत्यनाशे ह्यसत्त्वात् इत्यस्यानिप्रत्यये स्यैव विविधप्रयोजकं अतएव त्रीनोवापु रित्यादिप्रत्ययोपि स्या
 र्थिनः साधु संगतं ते बुटे रस्य विस्तेषु प्रकृष्टपरिमाणमपि तथा गौरवान्मानाभावात् इत्येव्यपारानंतरं वा युर्वीति विस्ते
 षोक्तिकस्य प्रत्ययस्य न्यधनुषपस्यावरूपं तत्र निवेशनीयं वा तुष इत्यप्रत्यये तु रूपं तथा गौरवान्मानाभावात् निःस्प
 र्श्यां वप्रनायामपि चलनादिप्रत्ययाश्च स्पष्टं नितथा इत्यसमवेत इत्यप्रत्यये नान्यसमवेतश्च दूरसंगंधजातीतरयोग्य
 धर्मवत्त्वं ह्युक्त्यादिसमवायिकारणतावच्छेदकत्वेन सिद्धात्वात् जातिश्रुनेभ्य इति तदीयज्ञानादि विज्ञावादि संयोगवारणा
 ययोग्येति विषयि धर्मसमानाधिने तु शब्दो नोपादेयः अस्मादादि नयनसंस्कृष्टविज्ञ इत्यस्यापरिमाणभ्रान्त्यत्वं तत्त्वं ते
 तु तादृशप्रत्यये परिमाणवत्त्वमपि तथा यच्च नयनसंस्कृष्टविज्ञ इत्यं नीरूपमेव अन्यथापुनरुक्तं तरेण तत्त्वानिमोः पले
 तापनिः स्मर्यमाणसुपीतिमा दोषवशात् उवादा वारोप्यते इत्यप्रत्यये तु शब्दूरसंगंधजातीतरयोग्यधर्मसमवायित्वेन
 धारसनगतविज्ञ इत्यं न रूपवत् न वा स्पर्शवत् रसनासन इत्यग्राहिकेति न प्रत्यक्षं एतेन वातोपनीतसुरक्षितं पक

गम
२